MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tal-5 ta' April, 2005

Citazzjoni Numru. 78/2004

A.

vs.

B xebba Miculovic u b' digriet tat-18 ta' Ottubru 2004 gew appuntati Dr. Martin Fenech u l-P.L. Hilda Ellul Mercer bhala kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lil l-istess B xebba Miculovic li hija assenti minn dawn il-Gzejjer.
Il-Qorti,

<u>I. PRELIMINARI.</u>

Rat ic-citazzjoni attrici datata 17 ta' Marzu 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zewgu fil-5 ta' Mejju 1999 fir-Registru taz-zwigijiet fl-Ufficcju tar-Registru Pubbliku, Valletta kif jindika c-certifikat taz-zwieg anness bhala Dok. "A", u minn dan iz-zwieg ma kellhomx tfal;

Illi l-kunsens tal-kontendenti nkiseb b' qerq dwar kwalita tal-kontendenti li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (c) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizjat b' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fqu il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b' anomalija psikologika serja li ghamilitha mpossibbli ghall-kontendenti li jaqdu l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (d) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat minhabba l-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga u tad-dritt ghall-att taz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kontendenti rabut l-kunsens taghhom ma' kundizzjoni li tirreferi ghall-futur u dan *ai termini* tal-**aritkolu 19 (g) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-kontendenti ghalkemm mhux interdetti jew morda b' mohhom, ma kellhomx fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (h) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi minhabba r-ragunijiet premessi u minhabba ragunijiet ohra kontemplati fl-**Att XXXVII tal-1975 li jirregola z-zwigijiet,** iz-zwieg bejn il-kontendenti kien null u bla effett fil-ligi;

Illi l-istess attur talab li din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi;

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntratt bejn il-kontendenti fil-5 ta' Mejju 1999 huwa null u bla effett fil-ligi

ai termini tal-**artikolu 19 (1) (c), (d), (f), (g)** u **(h) tal-Att XXXVII tal-1975 tal-Ligijiet ta'** Malta;

2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li tibqa ngunta minn issa ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-attrici, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti a fol. 3 u 4 tal-process.

Rat id-dokumenti esibitti.

Rat id-digriet tal-affidavit moghti fit-22 ta' April 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet lill-partijiet ghoxrin (20) gurnata sabiex jipprezentaw il-provi kollha li jistghu permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat il-verbal datat 16 ta' Gunju 2004 fejn Dr. Richard Sladden ghall-attur talab li jinhatru kuraturi deputati. Il-Qorti ordnat li jinhargu l-bandi relattivi u li tigi segwita l-procedura.

Rat in-nota ta' A Lia datata 8 ta' Lulju 2004, a fol. 13 li permezz taghha prezenta l-affidavit tieghu.

Rat id-digriet datat 18 ta' Ottubru 2004 fejn gew nominati Dr. Martin Fenech u l-PL Hilda Ellul Mercer bhala kuraturi deputati biex jirrapprezentaw lill-assenti B.

Rat il-verbal datat 3 ta' Novembru 2004.

Rat in-nota tal-attur A Lia datata 15 ta' Novembru 2004, a fol. 21, li permezz taghha prezenta l-affidavit ta' Alfred Lia u ta' Giovanna Lia.

Rat ir-rikors tal-attur datat 16 ta' Frar 2005, a fol. 27 fejn talab bir-rispett lil din il-Qorti sabiex tirrikjama l-kawza ghal data qabel ghas-sentenza u dan taht dawk il-kundizzjonijiet xierqa w opportuni.

Rat id-digriet datat 17 ta' Frar 2005, fejn it-talba giet michuda *stante* li kien jidher li l-konvenuta lanqas biss kienet notifikata bl-atti tal-kawza.

Rat ir-rikors konguntiv tal-attur A Lia u kuratur ghall-assenti B Dr. Martin Fenech, datat 11 ta' Marzu 2005, a fol. 30, fejn talbu bir-rispett lil din il-Qorti sabiex tirrikjama l-kawza u tiddiferiha ghas-sentenza u dan taht dawk il-kundizzjonijiet li din il-Qorti jidhrilha xierqa w opportuni.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

I) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attur qed jitlob li z-zwieg celebrat fil-15 ta' Mejju 1999 jigi dikjarat null u bla effett *ai termini* tas-**sub-incizi (c), (d), (f), (g) u (h) tal-Artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**. Illi **l-artikolu 19 (1) (c), (d) (f), (g) u (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqraw hekk kif gej:-

Artikolu 19 (1*)* *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

(c)*"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga";*

(d)*"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

(f) "jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewwga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

"(g) jekk xi wahda mill-partijiet torbot il-kunsens taghha ma' kondizzjoni li tirreferi ghall-futur".

(h) "jekk xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma tkunx interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg".

Illi **l-artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** jipprovdi ghan-nullita' taz-zwieg jekk il-kunsens ta' wiehed mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-**artikolu 19 (1) (c)** jghid li zwieg ikun null *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga"*. Dina d-dispozizzjoni hi kwazi identika fil-formulazzjoni taghha ghall-***Canone 1098* tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** vigenti u hu evidenti li d-dispozizzjoni fil-ligi taghna giet ispirata mill-istudji preparatorji u mill-abbozzi tal-Kodici Kanoniku gja' ezistenti fl-1981, cjoe' qabel ma l-imsemmi Kodici gie effettivament promulgat. Kif din il-Qorti kellha okkazjoni li tikkummenta fis-sentenza taghha tal-4 ta' Novembru 1994 fil-kawza fl-ismijiet **"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri"**, l-**artikolu 23 tal-Kap. 255** ma huwiex ta' ostakolu li ssir referenza ghad-dottrina u l-gurisprudenza kanonika bhala fonti ta', u ghajnuna ghall-interpretazzjoni tad-dispozizzjoni in ezami, u dan bhalma l-fatt li ligijiet ta' pajjizi ohra ma humiex parti mill-ligi ta' pajjizna ma hux ta' ostakolu li ssir referenza ghal dawk il-ligijiet u ghall-gurisprudenza ta' dawk il-pajjizi ghall-finijiet ta' nterpretazzjoni tal-ligi domestika.

Illi l-qerq ravvizat fid-dispozizzjoni tal-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap. 255** jincidi <u>direttament</u> fuq l-intellett ta' xi wahda mill-partijiet fiz-zwieg u <u>ndirettament</u> fuq il-volonta' tal-

persuna ngannata. F'din id-dispozizzjoni, ghalhekk, dak li jintlaqat direttament mhux il-kunsens, izda l-intellett. Kif jispjega l-gurista ***Jose' Castano***:-

"Il dolo causa direttamente errore nell'intelletto del paziente, il quale ex errore consente. Con la particella ex vogliamo significare l'immediata causalita' dell' errore sul consenso. L'atto di consentire pero' e' atto entittivamente di volonta". ***(Il Sacremento del Matrimonio, Roma, 1992, p. 357)***. Dan il-qerq jista' jigi kemm minn wahda mill-partijiet fiz-zwieg kif ukoll minn terza persuna. *"In definittiva, quello che conta e che il dolus abbia influsso nel consenso, cioe' che il consenso matrimoniale provenga dall' errore doloso, senza il quale il consenso non sarebbe mai stato espresso"* (op. cit. P. 358).

Illi biex tissussisti s-sitwazzjoni ravvizata fil-paragrafu in dizamina jridu jikkonkorru erba' affarijiet:-

i) il-qerq perpetrat bil-hsieb li wiehed jikseb il-kunsens tal-parti;

ii) li l-qerq ikun incida fuq il-kunsens tal-parti;

iii) li l-qerq ikun jirrigwarda xi kwalita' tal-parti l-ohra; u

iv) li din il-kwalita' tkun tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-attur issemmi wkoll l-**artikolu 19 (1) (d)** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, il-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita' shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku

ntrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"la piena avvertenza e il deliberato consenso….La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita' affettiva…. La maturita' di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli oblighi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi' una mancanza di consenso libero (immaturita' affettiva) e ponderato (immaturita' di giudizio)" ***(Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *"e necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita' intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra' ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio. "……..se il soggetto non e' in grado di superare (i)*

condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole" ***(Pompedda, MF.,* Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

Illi l-awtur ***Viladrich*** jispjega li:-

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" **(*Viladrich, P.J.*, Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993*)***, *p. 686).*

Illi l-attur jirreferi wkoll ghall-**artikolu 19 (1) (f)** li gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) **u "Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) 1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit Nru 793/01/RCP), u **"Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi"** (P.A. (RCP) 1 t'Ottubru 2002 Cit Nru 50/02/RCP).

Illi l-attur jghid li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (g)** u dwar dan l-istess artikolu l-awtur **J. Edward Hudson** isostni u jtenni *li "a condition could either be suspensive or resulutive. It is suspensive if it delays the entry in effect of the obligation of an act until the condition itself is fulfilled. It is resolutive if it dissolves the obligation only if it verifies itself and therefore renders it null. e.g. "I will live in marriage with you until I find someone who is more wealthy than you"* (**"Handbook II for Marriage Nullity Cases"** pg. 107).

Illi huwa mportanti li wiehed jinnota li din il-kondizzjoni tapplika biss ghall-kaz ta' annullament taz-zwieg jekk din il-kondizzjoni tirreferi ghall-avveniment fil-futur.

Illi fl-ahharnett dwar l-**artikolu 19 (1) (h)** jitkellem dwar persuna, li ghalkemm mhux interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg. Ghalhekk, apparti interdizzjoni jew mard mentali, dan l-artikolu jinkludi wkoll stat mentali temporanju li jaghmilha mpossibbli ghal persuna li jaghti kunsens validu. Ezempji ta' dan hu jekk persuna tkun taht l-effett tax-xorb, tad-droga, jew ta' dipressjoni.

Illi ***John R. Keating,*** fil-ktieb tieghu **"The Bearing of Mental Impairment on the Validity of Marriage. An**

Analysis of Rotal Jurisprudence" f'pagna 104 jaghti dan l-ezempju:-

"Let us take the case of the man who has determined to marry a certain girl but to carry him through the ordeal, gets drunk and expresses consent in such a state. The marriage, if it is null, is null not because of insufficient internal will, but because the act of manifestation was not a human act, a juridical act, an act capable of juridically signifying a virtually persevering internal will".

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li suppost il-partijiet izzewgu civilment fil-5 ta' Mejju 1999 u dan jirrizulta li sehh wara biss xahrejn li l-kontendenti kienu jafu lil xulxin; jirrizulta wkoll li l-konvenuta hija ta' nazzjonalita' Jugoslava, u jidher li l-istess konvenuta dak iz-zmien kienet xtaqet li tibqa' Malta anke peress ta' l-inkwiet li kien hemm pajjizha. Fil-fatt mix-xhieda prodotta jidher li l-attur ghen lill-istess attrici sabiex iggib hawn Malta lil ommha u bintha; bdew joqghodu mal-genituri ta' l-attur u beda jmantnihom l-attur b'piz finanzjarju ghalih, anke ghaliex l-istess konvenuta ma' setghatx tahdem legalment hawn Malta. Kien hawn li l-konvenuta bdiet tinsisti ma' l-attur sabiex jizzewgu sabiex b'hekk tkun tista' tahdem u minhabba s-sitwazzjoni li sab ruhhu fiha l-attur accetta minkejja l-fatt li huwa jammetti li ma; kienx ihobb lill-konvenuta, ghalkemm jidher car li ried jghinha u kif ukoll ridt jghin lil bintha. Kif sehh dan iz-zwieg u allura l-istess konvenuta akkwistat drittijiet anke ta' xoghol f'dan il-pajjiz jidher li l-konvenut lanqas sembjenza ta' interess ma wriet izjed fl-attur u fil-fatt f'qasir zmien il-konvenuta marret tghix ma' habiba taghha u eventwalment emigrat lejn l-Ingilterra.

Illi ghalhekk din il-Qorti thoss li dan iz-zwieg kien biss wiehed ta' konvenjenza *da parte* tal-konvenuta, u hekk accettat bhala tali mill-attur ukoll u ghalhekk din il-Qorti thoss li l-kunsens ta' kull parti ghal dan iz-zwieg kien vizzjat abbazi ta' l-**artkolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi **tilqa' t-talba attrici fis-sens biss hawn deciz** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntratt bejn il-kontendenti fil-5 ta' Mejju 1999 huwa null u bla effett fil-ligi *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** *stante* li l-kunsens ta' kull parti kien hekk vizzjat;

2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

BI-ispejjez kollha jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------